

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ HAKKINDA RAPOR ¹

Adnan ÖTÜKEN
Millî Kütüphane Müdürü

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne

6 aralık 1955 tarihli, 2177 sayılı yazılıariyle ilgilidir:

Yüksek Rektörlüklerine bağlı "İstanbul Üniversite Kütüphanesinin durumunu iyileştirmek, kitap mübayaa işlerini düzene koymak ve hepsinden mühim olarak bu kütüphaneye müstakbel faaliyetlerinde kesin bir veçhe vermek" mevzularında İstanbul'da 23 aralık ve 26 aralık 1955 tarihlerinde yaptığım tetkikin neticelerini aşağıda maddeler halinde arz ediyorum. Edebiyat Fakültesindeki talebeliğimden itibaren tanımış ve çatısı altında yıllarca çalışmış, mazisi ve ne olması gerektiği hakkında belirli fikirlere sahip olmuş bulunduğum bu kıymetli kütüphaneyi bir defa daha esaslı şekilde inceleme fırsatını bana vermiş olduğunuz için bilhassa teşekkür ederim. Aşağıdaki maruzatım, bu müessesenin hayrına matuf çalışmalarınız sırasında hüsnü kabul görürse bahtiyar olurum.

1 - Mühendis ve mimarların Üniversite kütüphanesi binasındaki çatlaklar hakkında nasıl mütalâa serdetmiş olduklarını bilmiyorum. İhtimal, hele yukarı katları kısmen boşaltıldıktan sonra binanın durup dururken çökmesi ihtimalinin mevcut olmadığı söylenmiştir. Fakat yukarı katta hâlâ büyük kitap ağırlıklarının mevcut olması sebebiyle başka binalarda az tahribat yapacak bir zelzelenin bu binayı çöktürmesi ihtimali çok kuvvetlidir. Bir kütüphaneci olarak kitap ağırlıkları hakkındaki tecrübelerime istinaden arz ediyorum ki böyle bir felâketten kütüphanede çalışanları ve koleksiyonları (bahusus müze kısmındaki harikulâde kıymetli yazmaları) siyanet etmek üzere :

a) Binanın derhal esaslı surette tamir ve takviyesi,

---

¹ İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünün talebi üzerine Aralık 1955 ayı içinde yaptığım tetkik neticesinde bu raporu hazırlıyarak Rektörlüğe tevdi ettim.

- b) Tamir başlayıncaya kadar müzede bulunan paha biçilemeyecek değerdeki koleksiyonların muhkem sandıklara konularak rutubetsiz ve emin bir binada kilit altında muhafazası ve bu işin gün geçirilmeden yapılması (zelzele felâketi ile birlikte bir yangın veya çöküntü vukuu sırasında kuvvetli bir yağmur bu hazineyi elimizden alabilir),
- c) Üst kattaki kitapların da keza sandıklanarak başka bir yere nakli,
- ç) Bu işler tamamlanıncaya kadar kütüphaneye sureti katiyede okuyucu kabul edilmemesi ve yeni gelecek eserlerin de binaya sokulmaması, ayrı bir yerde muhafazası elzemdir.

2 - Üniversite Kütüphanesindeki koleksiyonların (kataloglara ve bhusus matbu kataloglara geçmiş olması dolayısıyla) Fakülte kütüphanelerine dağıtılması büyük günah olur. Bu haberi gazetelerde okumuş ve bir kütüphaneci olarak büyük üzüntü duymuştum. Yüksek Rektörlüklerinin de bu hususu terviç buyurmadığını bilâhara öğrendim. Bu müesseseyi aşağıda arz edeceğim sebeplerle olduğu gibi muhafaza etmenin, bina ve personel meseleleri halledildikten sonra muayyen bir istikamette geliştirmenin mutlak lüzumuna kaniim.

3 - Yüksek malûmları olduğu veçhile, Üniversite Kütüphanesinin esasını Saraydan nakledilen koleksiyonlar teşkil etmiştir. Bilâhara bu koleksiyonlara yeni ve Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu ile toplanan yerli neşriyat katılmıştır. Bugün 150.000 i matbu ve 20.492 si gayri matbu¹ olmak üzere 170.492 cilt ihtiva eden, ayrıca 2000 e yakın gazete ve mecmuayı muntazaman takibeden ve bu bakımlardan memleketimizin en zengin üç kütüphanesinden biri olan Üniversite Kütüphanesi Tıp, Hukuk ve saireye ait neşriyatı muhtevi bulunmakla beraber, esas itibarıyla bir Şarkiyat kütüphanesi hüviyet ve karakterini taşımaktadır. Müesseseye bu hüviyeti veren Şark-İslâm kültürüne ait eserlerle birlikte Derleme koleksiyonları ve Türk Dili ve Edebiyatına, Türk Tarihine ait zengin koleksiyonlar Üniversite Kütüphanesini bundan böyle bu branşlarda geliştirmeye icabettirecektir.

¹ Türkçe yazmalar	:	9552
Arapça yazmalar	:	6868
Farsça yazmalar	:	1471
Diğer Dillerde yazmalar	:	80
Fotokopile	:	34
Gayri matbu üniversite tezleri	:	2487

Tıp, İktisat, Hukuk, Orman... Fakültelerinin müstakil Fakülte kütüphanelerine malik bulunmaları dolayısıyla bundan böyle Üniversite Kütüphanesine tıbbî, hukukî, iktisadi.. eserler kabul edilmemeli ve müessese: belli başlı ansiklopediler ve ansiklopedik yayımlar, biyografyalar, bibliyografyalar, matbu kütüphane katalogları gibi umumî müracaat eserleriyle takviye edilmekle beraber Şark-İslâm kültürüne ve Türk Dili, Edebiyatı, Tarihi, Coğrafyası, Etnografya ve Etnolojisi... mevzularında belli başlı yabancı memleketler yayımlarını dikkat ve ihtimamla takibetmeli ve bunları koleksiyonlarına katmalıdır. Ayrıca Derleme Kanunu hükümlerine göre, Türkiye'de neşredilen bütün eserler de Kütüphaneye gönderilmekte bulunduğu cihetle, yerli ve yabancı âsar bakımından müessese yukarıda da arzettiğim veçhile, bir "Şark-İslâm kütürü ve Türkoloji" kütüphanesi hüviyeti iktisabetmeli, yani böylece hali hazırdaki hüviyet ve karakterini muhafaza etmelidir.

4 - Üniversite kütüphanesi esas binasının bir taraftan tahkimi cihetine gidilirken yan taraftaki camiin arsası ve diğer boş toprak üzerinde biri veya ikisi sığınak halinde toprak altında olmak üzere beş katlı bir depo binası (ek bina) inşası da fevkalâde lüzumludur. Bu katların irtifaları kütüphane depo binalarında olduğu gibi 2,5 metre olarak hesaplanırsa ek bina müessesenin en aşağı 30 senelik ihtiyacını karşılar. Madenî raflarla cihazlandırılacak olan bu ek binanın 600-700 bin liraya malolacağını tahmin ediyorum. Esas binanın tahkimi ve ek binanın inşası Üniversitemize âzami bir milyon liraya malolur ve bu suretle İstanbul'un en esaslı ve mühim bir kütüphanesi olan Üniversite Kütüphanesinin istikbali emniyet altına alınır.

5 - Halledilecek en mühim meselelerden biri de müessesenin personel kadrosu işidir. Evvelâ kütüphaneye bu işlerden anlıyan ve yüksek tahsili olan bir Kütüphane Müdürü bulunmalıdır. Lâalettâyin bir kimsenin, bilgili ve kitaba meraklı da olsa, bu mühim müessesenin idaresi ile görevlendirilmesi iyi netice vermez. Şimdiki Müdür vekili B. Nurettin Kalkandelen, böyle bir müdür bulunmadığı takdirde yerinde bırakılmalıdır. Kütüphaneyi iyi tanıyan ve kuvvetli bir kitap hâfızası olan bu kendi kendisini yetiştirmiş zat, maiyetine lüzumlu miktarda personel verildiği takdirde şimdiki işleri aksatmadan yürütebilir.

Kütüphane Müdürü kadar diğer personel de mühimdir. Bugün kütüphanede bilfiil hizmet görmekte olan:

1 si lise mezunu maaşlı Müdür vekili,
 2 si orta tahsilli maaşlı iki memur,
 2 si lise mezunu, 2 si ilk okul mezunu olmak üzere dört ücretli memur ve 6 odacı ile bu mühim ve kıymetli kütüphanenin idaresi ve geliştirilmesi imkânsızdır. Hattâ mevcut memurlarla halihazır durumun idamesi bile gayri mümkündür. Bu bakımdan müstakbel vazifeleri ve inkişafı da göz önünde tutularak Üniversite Kütüphanesine aşağıda arzedeceğim kadronun verilmesi şarttır:

Müdür	90 lira aslî maaşlı
Müdür muavini	70 lira aslî maaşlı
Ayniyat memuru ve mutemet	40 lira aslî maaşlı
2 adet yüksek tahsil görmüş uzman kütüphaneci	60 lira aslî maaşlı
12 adet yüksek tahsil görmüş kütüphaneci	40 lira aslî maaşlı
2 adet büro memuru	30 lira aslî maaşlı
3 adet yabancı dil yazabilir daktilo	400 lira ücretli
1 adet mikrofilm teknisyeni	500 lira ücretli
1 adet baş odacı	200 lira ücretli
2 adet gece bekçisi	150 lira ücretli
8 odacı	100 lira ücretli
1 adet kaloriferci	300 lira ücretli
5 adet mücellit	400 lira ücretli

6 - Binanın tahkimi ve ek bina inşası tahakkuk ettirilirken bir taraftan da bundan önceki maddede müfredadını arzettiğim kadro

temin edilir ve bu şerait altında Üniversite Kütüphanesine şu vazifeler verilir:

- a) Şark-İslâm kültürüne ve Türkolojiye ait yabancı memleketler yayımlarını muntazaman takip ve temin etmek,
- b) Zengin bir müracaat eserleri koleksiyonu vücuda getirmek (ansiklopediler, ansiklopedik yayımlar, biyografyalar, bibliyografyalar, kütüphane katalogları v.s.),
- c) Yerli neşriyatı eksiksiz koleksiyonlar halinde bulundurmamak, derleme eksiklerini ve eski gazete ve mecmua koleksiyonlarını tam olarak temin etmek,
- ç) İstanbul Üniversitesinin bütün Fakülte, Enstitü ve seminer kütüphanelerinde mevcut eserlerin bir toplu katalogunu vücuda getirmek (diğer kütüphanelerin işbirliği ile),
- d) İstanbul Üniversitesinin bütün ihtiyaçlarına cevap verecek bir mikrofilm ve fotokopi atelyesi vücuda getirmek ve bunu idare etmek,
- e) Yabancı memleketler kütüphanelerinden iare suretiyle kitap ve mikrofilm getirtme işlerini ayarlamak,
- f) İstanbul Üniversite kütüphanelerindeki bütün kitap siparişlerini bizzat yapmak ve bu suretle mükerrer eserler satın alınmasını önlemek,
- g) İstanbul Üniversitesi yayımları için periyodik bibliyografyalar hazırlamak ve neşretmek,

Müessese, bu vazifelerine ilâveten -mücellit kadrosu ihtiyaca göre takviye edilmek şartıyla- büyük bir cilt atelyesi vücuda getirir ve bunu bizzat idare eder. Bu suretle Üniversite kütüphanelerinin bütün cilt işleri bu atelyede harice nazaran çok daha ucuza yapılabilir.

Maruzatıma son verirken değerli Müdür Fehmi Ethem Karatay'ın 30 senelik bir emekle vücuda getirdiği, gayri müsait şartlar altında organize ettiği ve geliştirdiği bu çok mühim kıymetli kütüphanenin halen bakıma ve ihtimama çok muhtaç bir halde bulunduğunu ve bu mevzuun yüksek Rektörlüklerince önemle ele alınacağına inandığımı arz eder, derin saygılarımı sunarım.

7 Ocak 1959